

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA’LIM MUASSASALARIDA GEOGRAFIYA FANI
BO‘YICHA NOMZODLARINI TANLOVASOSIDA
ISHGA QABUL QILISH SINOVIDA
FOYDALANILADIGAN TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

Toshkent – 2026

UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA GEOGRAFIYA FANI BO'YICHA NOMZODLARINI TANLOV ASOSIDA ISHGA QABUL QILISH SINOVI UCHUN TEST TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya Geografiya fani bo'yicha nomzodlarni ishga qabul qilish sinovida foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli, baholash mezonini va o'tkazilish tartibiga qo'yilgan talablarni aks ettiradi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholashning asosiy maqsadi Geografiya fani mutaxassislarining fan bo'yicha nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalar faoliyatini tashkil etish va kasbiy kompetensiyalarini kompleks baholashdan iborat.

Test topshiriqlari kasbiy faoliyatda zarur bo'ladigan bilimlarni tanish va notanish vaziyatlarda qo'llash, muammoli holatni tahlil qilish hamda maqbul yechimni tanlashga yo'naltiriladi.

II. Me'yoriy asoslar

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirining 2026-yil 15-iyundagi 203-son "Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tizimidagi davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari va umumiy o'rta ta'lim muassasalari xodimlarini tanlov asosida ishga qabul qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi buyrug'i.

III. Baholash qamrovi

Geografiya fani bo'yicha 40 ta test topshirig'i taqdim etiladi va ularni bajarish uchun 60 daqiqa vaqt beriladi. Test topshiriqlarida yagona to'g'ri javobni talab qiladigan (Y1), moslashtirishni talab qiladigan (Y2) hamda ketma-ketlikni talab qiladigan (Y3) yopiq turdagi topshiriqlardan foydalaniladi. Test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim hamda ko'nikmalar bo'yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan:

**Mutaxassislik fani bo'yicha tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi
va baholanadigan bilim va ko'nikmalar bo'yicha taqsimoti**

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Geografiyaning boshlang'ich kursi		
1.1. Geografiya fani va uning rivojlanishi	- geografiya fani mazmunining nazariy asoslarini bilish, ularni tahlil qilish;	6 ta

1.2. Geografik qobiq va uning umumiy qonuniyatlari	- Quyosh sistemasi va yer shakli, holati, harakati bilan bog‘liq jarayonlarni bilish hamda hayotiy vaziyatlarda qo‘llash, ularni tahlil qilish; - geografik qobiq tarkibiy qismlarini hamda uning rivojlanishiga doir ma’lumotlarga asosan ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik qonuniyatlarni aniqlash, ularga doir geografik jarayonlarni tahlil qilish;	
2. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi		
2.1. Dunyo okeani	- dunyo okeani va uning tarkibi to‘g‘risida bilish, farqlash hamda taqqoslash, ularni tahlil qilish;	2 ta
2.2. Materiklar va ularning xususiyatlari	- materiklar va okeanlarning asosiy xususiyatlariga oid nazariy ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik va umumgeografik qonuniyatlarni aniqlash, taqqoslash, ularga oid geografik jarayonlar yoki hodisalarni tahlil qilish;	7 ta
3. O‘rta Osiyo va O‘zbekiston tabiiy geografiyasi		
3.1. O‘rta Osiyo va O‘zbekistonning tabiiy geografik xususiyatlari	- O‘rta Osiyo va O‘zbekiston tabiatining o‘ziga xos xususiyatlariga oid ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish; - O‘zbekistonning tabiiy geografik rayonlariga oid ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish;	5 ta
4. O‘zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi		

4.1. O‘zbekistonning geografik o‘rni va ma’muriy-hududiy tuzilishi va xo‘jaligi	- O‘zbekiston geografik o‘rni, tabiiy sharoiti va resurslari, aholisining tarkibi va joylashuvi, iqtisodiyotining tarkibi, sanoat, qishloq xo‘jaligi va transportning muhim tarmoqlari, aholiga xizmat ko‘rsatish sohalari, tashqi iqtisodiy aloqalar, xo‘jalik ixtisoslashuvi hamda iqtisodiy rayonlashtirishga oid ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalarni tahlil qilish; - O‘zbekistonning regional tavsifi to‘g‘risida bilish, farqlash hamda taqqoslash, ularni tahlil qilish;	6 ta
5. Jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi		
5.1. Jahoning siyosiy xaritasi	- dunyoning siyosiy xaritasi, jahon mamlakatlarining boshqaruv shakli, davlat tuzilishi va rivojlanishiga oid ma’lumotlarni bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish	1 ta
5.2. Jahon tabiiy resurslari	- dunyoning tabiiy resurslari, tugamaydigan va tiklanadigan hamda mineral resurslar geografiyasi, global ekologik muammolarga oid ma’lumotlarni bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish	1 ta
5.3. Jahon xo‘jaligi geografiyasi	- umumiy o‘rta ta’lim dasturiga kiritilgan davlatlar xususiyatlari, aholisiga oid ma’lumotlarni bilish, taqqoslash, ularni tahlil qilish - jahon xo‘jaligi geografiyasiga oid ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish -jahon aholisining tarkibi va joylashuvi, dunyodagi sanoat, qishloq xo‘jaligi va transportning muhim tarmoqlari, jahon mamlakatlari va regionlarining xo‘jalik ixtisoslashuvi	3 ta

6. Amaliy geografiya		
6.1. Amaliy geografik tadqiqotlar	- jamiyat va tabiat o'rtasidagi munosabatlar, amaliy geografik tadqiqotlarning mazmun mohiyatini bilish; - hayotiy vaziyatlarda qo'llash, qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni geografik tahlil qilish; - dunyoning geosiyosiy tizimi va uning shakllanishi, insoniyatning global muammolari oid ma'lumotlarni bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish	3 ta
7. Geografik masala, misol va topshiriqlar		
7.1. Tabiiy geografiyaga oid masalalar	- umumgeografik qonuniyatlari va geografiya fanining nazariy materiallari asosida (relyef, harorat, namlik, shamol, bosim, quyosh nurining tushish burchagi, soat mintaqalari, daryoning suv sarfi va nishabligi, suvning sho'rliqi, harorati, chuqurligi, ufq tomonlari, azimut va boshq.) geografik masalalarni hal qilish;	2 ta
7.2. Iqtisodiy geografiyaga oid masalalar	- iqtisodiy geografik (aholi soni, zichligi, o'sishi, kamayishi, harakatiga oid, urbanizatsiya darajasi, ixtisoslashuv darajasi, xo'jalik tarkibi va h.k.) masalalarni hal qilish	1 ta
8. Geografiyaga oid grafik materiallar		
8.1. Geografik xaritalar va xarita-sxemalar, rasm, jadval, grafik, diagramma, sxema, jadvallar	-geografik atlas va xaritalar kabi grafik materiallar, ularning turlari, shartli belgilari, ulardan amaliyotda foydalanishga doir nazariy ma'lumotlarni bilish, -grafik materiallar yordamida ma'lumot va qonuniyatlarni aniqlash, ularga doir geografik masalalarni hal qilish, - jarayon yoki hodisalarni ifodalovchi, axborot tasviri materiallarni (rasm, jadval, grafik, diagramma, sxemalar) tahlil qilish	3 ta
Jami		40 ta

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

2-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi
1	Bilish	Fanga doir asosiy dalillar, qonunlar, ta'riflar, formula va hodisalarni yoddan bilish, tanish, esga olish.
2	Qo'llash	Dalil va qonunlarni tanish vaziyatlarda qo'llash, hisob – kitob qilish, grafik/diagramma tahlil qilish.
3	Mulohaza qilish	Notanish vaziyatda qo'llash, tahlil – sintez, sabab – oqibat bog'lanish, izohlash, baholash.

2-jadval

IV. Baholash mezonlari

Test topshiruvchining umumiy natijasini (raw score) hisoblash uchun har bir to'g'ri javob uchun 2,5 ball, noto'g'ri javob uchun ball berilmaydi. Umumiy eng yuqori natija 100 ballni tashkil etadi.

V. Imtihon tartibi

Test topshiruvchi imtihonga shaxsini tasdiqlovchi hujjat bilan keladi va test tashkilotchisi tomonidan belgilangan tartibga rioya qiladi. Imtihon boshlanishidan oldin test topshiruvchilarga topshiriqlarni bajarish hamda javoblarni belgilash tartibi tushuntiriladi.

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet, quloqchin, elektron eslatma, ruxsat etilmagan bosma yoki elektron materiallardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish va nazoratchi ko'rsatmalariga amal qilmaslik taqiqlanadi. Qoidabuzarlik aniqlanganda, u belgilangan tartibda rasmiylashtiriladi va test topshiruvchi imtihondan chetlashtirilishi mumkin.

VII. Tavsiya etiladigan asosiy manbalar

1. 5-sinf. Geografiya darsligi (Tabiiy geografiya boshlang'ich kursi). P.G'ulomov va b. "Mitti yulduz". 2020.

2. 7-sinf. Geografiya darsligi. M. T. Mirakmalov va boshqalar. Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022.

3. 7-sinf. Geografiya darsligi (O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi). P.G'ulomov va b. "O'qituvchi". 2017.
4. 8-sinf. Geografiya darsligi (O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi) P.Musayev va b. "Sharq". 2019.
5. 9-sinf. Geografiya darsligi (Jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi) A.Qayumov va b. "O'zbekiston" 2019.
6. 10-sinf. Geografiya darsligi. V.Federko va b. "Colorpak" 2022.
7. 10-sinf Geografiya (Amaliy geografiya). va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun Sh.Sharipov va b. "O'zbekiston" milliy ensiklopediyasi" 2017.
8. Geografik atlaslar 5, 6, 7, 8, 9, 10-sinflar. "Kartografiya" davlat ilmiy-ishlab chiqarish korxonasi. 2022, 2023, 2024, 2025.
9. PISA.www.oecd.org/pisa/test/questions.htm. PISA topshiriqlari to'plami
10. TIMSS. Timss topshiriqlari to'plami.

VIII. Eslatma

Test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan manbalarda aks etgan qonunchilik, kasbiy mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi. Biroq topshiriqlar manbalardan to'g'ridan-to'g'ri olinmaydi. Test topshiriqlari talabgorning kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish, bilimni amaliyotda qo'llash va asosli qaror qabul qilish ko'nikmalarini baholashga qaratiladi.